

Polsk språk 1

POL1110

Forelesning 6
H2006

ORDKLASSER

- alle polske ord kan deles i to grupper – som bøyes og som ikke bøyes

ordklassene	
<i>bøyes</i>	<i>ikke bøyes</i>
substantiv	adverb
adjektiv	partikler
pronomen	preposisjoner
verb	konjunksjoner
tallord	

PRETERITUM (*fortid*)

		sg.	pl.
robić	robi-	1. -łem, -łam	1. -liśmy, -łyśmy
malować	malowa-	2. -łeś, -łaś	2. -liście, -łyście
śpiewać	śpiewa-	3. -ł, -ła, -ło	3. -li, -ły

	sg.			pl.	
	m	f	n	m+f	f
1.	robi łem	robi łam	-	robi liśmy	robi łyśmy
2.	robi łeś	robi łaś	-	robi liście	robi łyście
3.	robi ł	robi ła	robi ło	robi li	robi ły

PRETERITUM VERB *-eć*

słyszeć, widzieć, wiedzieć, myśleć, rozumieć

	sg.			pl.	
	m	f	n	m+f	f
1	słysz a łem	słysz a łam	-	słysz e liśmy	słysz a łyśmy
2	słysz a łeś	słysz a łaś	-	słysz e liście	słysz a łyście
3	słysz a ł	słysz a ła	słysz a ło	słysz e li	słysz a ły

SUBSTANTIV I NOMINATIV PL.

maskulinum + femininum		nøytrum	
<i>entall</i>	<i>flertall</i>	<i>entall</i>	<i>flertall</i>
banan ser	-y banany sery <i>frem. harde + ch</i>	jabłko okno	-a jabłka okna
brzeg bułka	-i brzegi bułki <i>bak. harde ÷ ch</i>		
talerz róża	-e talerze róże <i>alle bløte</i>		

ADJEKTIV I NOMINATIV PL.

-e

To są pyszne gruszki.
 Tam leżą orzechowe ciastka.
 Tu stoją białe talerze.

SUBSTANTIV I GENITIV PL.

m		f		n	
<i>entall</i>	<i>flertall</i>	<i>entall</i>	<i>flertall</i>	<i>entall</i>	<i>flertall</i>
	-ów		Ø		Ø
mąż	męż ów	szafa	szaf	pióro	piór
bilet	bilet ów	żona	żon	okno	okien
	-y	nauczycielka	nauczyciele lek	biurko	biure lek
lekarz	lekarzy 	torba	tore eb		
	-i				
liść	liści 				

ADJEKTIV I GENITIV PL.

-ych (-ich)

Nigdy nie kupuję ładn**ych**, ale drog**ich** butów.

Nigdy nie kupuję tan**ich** i nudn**ych** książek.

Nigdy nie kupuję plastikow**ych** i brzydki**ch** piór.

AKKUSATIV PL. (*substantiv og adjektiv*)

Akk. pl. = Nom. pl.
maskulinum ikke-virile, femininum, nøytrum

To są **biale koty**. (Nom.)

Widzę **biale koty**. (Akk.)

To są **wysokie kobiety**. (Nom.)

Widzę **wysokie kobiety**. (Akk.)

To są **duże okna**. (Nom.)

Widzę **duże okna**. (Akk.)

Akk. pl. = Gen. pl.
maskulinum virile

To są **zdolni studenci**. (Nom.)

Nie znam **zdolnych studentów**. (Gen.)   Widzę **zdolnych studentów**. (Akk.)

IŚĆ – PRETERITUM

	sg.			pl.	
	m	f	n	m+f	f
1	szed łem	sz łam	-	sz liśmy	sz łyśmy
2	szed łeś	sz łaś	-	sz liście	sz łyście
3	szed ł	sz ła	sz ło	sz li	sz ły

IŚĆ – NA, DO

iść + **na** + Akk.

- Idę na pocztę.
- On idzie na dworzec.
- Idziesz na uniwersytet.
- Idziemy na basen.
- Kasia idzie na zakupy.
- Oni idą na wykład.
- Idę na koncert.

iść + **do** + Gen.

- Idę do teatru.
- Idziecie do kina.
- Oni idą do szpitala.
- Robert idzie do banku.
- Ania i Leszek idą do muzeum.
- Idziesz do knajpy.

HARDE / BLØTE KONSONANTER

fremre	p b t d f w ł m n r s z	harde
sentrale	c dz cz dż sz ż (rz)	funksjonelt bløte
	ć (ci) dź (dzi) ś (si) ź (zi) ń (ni) l j	bløte
bakre	k g ch (h)	harde

fremre og bløte: pi bi fi wi mi

LOKATIV

- det kasus som primært betegner 'sted' eller 'lokalitet'
- forekommer ofte i setningens preposisjonsledd
- anvendes etter preposisjonene *na, w, przy, po, o*

SUBSTANTIV I LOKATIV SG.

m + n		f	
Nominativ	Lokativ	Nominativ	Lokativ
dywan	-e na dywan e	ręka	-e w rę ce
okno	w okn ie <i>frem. harde</i>	głowa	na gł owie <i>frem. harde + bak. harde</i>
fotel	-u w fotel u	róża	-y o róż ży
dach	na dach u <i>alle bløte + bak. harde</i>	kasza	w kasz zy <i>funk. bløte</i>
		babcia	-i o babc i
		sala	w sal i <i>resten av bløte</i>

SUBSTANTIV I LOKATIV PL.

-ach

na fotel**ach**, na okn**ach**, o róż**ach**, o babci**ach**

KONSONANTVEKSLING FORAN 'e'

b → **bi**

chorob**a** – o chorob**ie**

d → **dzi**

sąs**ia**d – o sąsied**zie**

f → **fi**

szaf**a** – w szaf**ie**

g → **dz**

nog**a** – na nod**ze**

ch → **sz**

much**a** – o musz**e**

k → **c**

książ**ka** – o książ**ce**

l → **l**

st**ół** – na stol**e**

m → **mi**

Adam**o** – o Adam**ie**

KONSONANTVEKSLING FORAN 'e'

n → ni	ok n o – na ok ni e
p → pi	lamp a – na lamp ie
r → rz	rower r – na rower ze
s → si	obrus s – na obrus ie
t → ci	auto – w auc ie
w → wi	piwo – o piw ie
z → zi	obraz z – na obraz ie
st → śc	miast o – w mieśc ie
zd → źdź	gwiaz z a – o gwieźd zie
śl → śl	krzes ł o – na krzes le

VOKALVEKSLING $a \rightarrow e$, $o \rightarrow e$, $ó \rightarrow e$

a → **e**

obi**a**d – na obieb**e**

ó → **e**

kości**ó**ł – w kośc**e**le

o → **e**

anio**ł** – o anieb**e**

PERSONLIG PRONOMEN I LOKATIV

<i>entall</i>		<i>flertall</i>	
Nom.	Lok.	Nom.	Lok.
ja	o mnie	my	o nas
ty	o tobie	wy	o was
on	o nim	oni	o nich
ona	o niej	one	o nich
ono	o nim		

ADJEKTIV I LOKATIV SG. OG PL.

<i>entall</i>		<i>flertall</i>
m + n	f	
-ym (-im)	-ej	-ych (-ich)
nowym aucie wielkim oknie	ładnej żonie zwykłej sprawie	nowych domach dalekich podróżach

KASUS

Polsk har seks hovedkasus:

- *Nominativ*
- *Genitiv*
- *Dativ*
- *Akkusativ*
- *Instrumentalis*
- *Lokativ*

I tillegg finnes *Vokativ*, som brukes i forbindelse med personnavn og direkte tiltale.

HVA ER GRAMMATISKE KASUS?

- kasus – bøyingsform av følgende ordklasser: substantiv, adjektiv, pronomer, tallord, partisipp
- viktig informasjon formidles gjennom ordets forskjellige *kasus-ender*

NOMINATIV

- er substantivets utgangs(bøyings)form
- indikerer at substantivet er setningens *subjekt*

Telefon jest tam.

(Nom.)

To jest **lekcja** druga.

(Nom.)

Jestem **Adam Smith**.

(Nom.)

GENITIV

det kasus som anvendes:

- for å uttrykke eiendomsforhold
- etter preposisjoner
- etter verb
- etter nektelser
- etter uttrykk for mål og mengde

Mam mleko, kawę i herbatę. (Akk.)

Mam dużo mleka, kawy i herbaty. (Gen.)

AKKUSATIV

er det kasus som brukes i forbindelse med setningens *direkte objekt*

Helena ma siostrę.

subjekt   **verbal**   **direkte objekt**

(Nom.)

(Akk.)

INSTRUMENTALIS

- betegner primært 'instrumentet', redskapet eller middel som tas i bruk for å utføre en handling

Pisać długopisem.

Myć szamponem.

Przekonać argumentacją.

- dette kasus anvendes forøvrig:
  - for å uttrykke yrke eller nasjonalitet
  - etter preposisjoner
  - etter verb
  - i forbindelse med reise- og fremkomstmiddel

LOKATIV

- det kasus som primært betegner 'sted' eller 'lokalitet'
- forekommer ofte i setningens preposisjonsledd
- anvendes etter preposisjonene *na, w, przy, po, o*

KASUS - OPPSUMMERING

- *kasus-endelsene* er festet f.eks. til substantiver for å antyde den grammatiske oppgave det enkelte substantiv har i setningen
- kasus angir altså ordets *funksjon* i setningen og bestemmer på denne måte setningens mening
- setningsstruktur og ordenes rekkefølge har derfor mindre betydning i polsk enn f.eks. i norsk og engelsk
- men for å finne ut hvilken funksjon ord eller grupper av ord har i sammenhengen, kreves det ofte at vi analyserer setningen
- det er først når vi har fastlagt de ulike *setningsleddene* at vi kan være sikre på at vi forstår og kan oversette setningen

HVA ER EGENTLIG GRAMMATISK ANALYSE?

Det vi gjør når vi analyserer setninger, er å finne ut hvilken funksjon ord eller grupper av ord har i sammenhengen. Det er slik at ordene innenfor en setning har forskjellige oppgaver eller funksjoner.

Ved hjelp av *kasus-endelser* skal noen fortelle deg hva som skjer, andre skal fortelle deg hvem som gjør noe, hvem eller hva som blir berørt av handlingen, og andre skal vise på hvilken måte, når eller hvorfor noe skjer. Hver oppgave eller funksjon har sitt navn, og det er dette som kalles *setningsledd*.

SETNINGSANALYSE

Piotr   *czyta*   *książkę.*
subjekt   +   **verbal**   +   **direkte objekt**
substantiv   3.pers. sg.   substantiv
Nom., mask. sg.   presens   Akk. fem. sg.

Piotr   *oglądał*   *ciekawy*   *film.*
subjekt   +   **verbal**   +   **atributt**   +   **direkte objekt**
substantiv   3.pers. sg,   adjektiv   substantiv
Nom., mask. sg.   preteritum   Akk. mask. sg.   Akk. mask. sg.

Anna   *nie czytała*   *tej*   *książki.*
subjekt   +   **verbal**   +   **atributt**   +   **direkte objekt**
substantiv   3.pers. sg,   pąpek.pron.   substantiv
Nom., fem. sg.   preteritum   Gen. fem. sg.   Gen.. fem. sg.